

К.е.н., доцент Галасюк Світлана Сергіївна

Одеський національний економічний університет, Україна

Туристична активність на ринку лікувально-оздоровчих послуг Одеського регіону

За даними Всесвітньої туристичної організації кожен четвертий турист, який здійснює подорож за кордон, виїжджає з метою лікування та оздоровлення. У 2011 році кількість міжнародних прибуттів з ціллю лікувально-оздоровчого туризму перевищила 265 млн. [1]. Потoki туристів з лікувально-оздоровчою метою зростають швидкими темпами, розширяється їх географія.

Особливостями лікувально-оздоровчого туризму з точки зору споживачів є такі:

1) значна тривалість перебування, тому що курс лікування на курорті становить біля трьох тижнів, інакше лікування виявиться неефективним [2, с. 206]; теж саме стосується й оздоровлення – ще за радянських часів нормою тривалості в оздоровчих закладах вважалося 12 діб [3];

2) висока вартість перебування на курорті, яка включає витрати відпочиваючих на різноманітні медичні процедури, консультації провідних фахівців, додаткове харчування у рамках спеціально розроблених дієт тощо;

3) індивідуальний спосіб замовлення подорожі з лікувально-оздоровчою метою;

4) вік туристів – люди похилого віку, які роблять свій вибір між курортами, спеціалізованими на лікуванні конкретних захворювань; однак останнім часом спостерігається тенденція щодо перетворення традиційних курортів на багатофункціональні оздоровчі центри, розраховані на широке коло споживачів, що зумовлено такими причинами:

– зміна характеру попиту на лікувально-оздоровчі послуги – в моду входить здоровий образ життя, у всьому світі зростає кількість людей, які бажають підтримувати хорошу фізичну форму та брати участь у відновних антистресових програмах; в основному, це особи середнього віку, які віддають перевагу активному відпочинку і найчастіше обмежені у часі. На думку багатьох експертів, саме такі туристи будуть головними клієнтами санаторних курортів XXI віку;

– скорочується традиційна фінансова підтримка курортів з боку держави, тому здравниці повинні модифікувати власний продукт, щоб вийти на нові сегменти споживчого ринку та залучити додаткових клієнтів. Зберігаючи лікувально-оздоровчу функцію, курорти створюють більш різноманітну програму перебування відпочиваючих, проводять культурні та спортивні заходи, пропонують широкий вибір комплексів оздоровчих процедур, наприклад: «Антицелюліт», «Омолодження», регулюють тривалість курсів лікування та оздоровлення.

Дослідження розподілу кількості клієнтів санаторно-курортних та оздоровчих закладів Одещини зроблено у таблиці 1.

Таблиця 1

Кількість відпочиваючих за типами лікувально-оздоровчих закладів
Одеського регіону у 2008 – 2010 роках

Кількість відпочиваючих за типами санаторно-курортних та оздоровчих закладів	Од. вим.	Значення по роках			2010 р. у % до 2008 р.
		2008	2009	2010	
У санаторіях	осіб	106 434	86 958	82 053	77,1
	%	34,7	32,0	30,7	
У санаторіях-профілакторіях	осіб	14 705	14 575	17 369	118,1
	%	4,8	5,3	6,4	
У будинках і пансіонатах відпочинку	осіб	12 360	6 411	7 458	60,3
	%	4,0	2,4	2,8	
У базах та інших закладах відпочинку	осіб	172 972	163 677	159 762	92,4
	%	56,4	60,1	60,0	
У закладах 1-2 денного перебування	осіб	64	929	57	89,1
	%	0,1	0,2	0,1	
Усього	осіб	306 535	272 550	266 699	87,0
	%	100,0	100,0	100,0	

Розраховано за: [4]

Аналізуючи дані таблиці 1, можна зробити такі висновки:

– протягом досліджуваного періоду в Одеському регіоні відбулося зменшення відпочиваючих на 39836 осіб (або на 13%);

– найбільше скорочення клієнтів спостерігалось у санаторіях – на 24381 особу (або на 22,9%); крім того, бази відпочинку, а також будинки і пансіонати відпочинку теж обслужили менше споживачів – на 13210 осіб та на 4902 осіб відповідно;

– у санаторіях-профілакторіях, навпаки, чисельність відпочиваючих збільшилася – на 2664 особи (або на 18,1%).

Дослідження кількості відпочиваючих по містах та районах Одещини, проведене у таблиці 2, свідчить про те, що дві третини туристопотоку з метою лікування та оздоровлення обслуговується по районах області, де в основному зосереджені бази відпочинку, розташовані на морському узбережжі.

Таблиця 2

Кількість відпочиваючих у лікувально-оздоровчих установах по адміністративно-територіальних підрозділах Одеського регіону

Кількість оздоровлених по адміністративно-територіальних підрозділах	Од. вим.	Значення по роках			2010 р. у % до 2008 р.
		2008	2009	2010	
У містах (Одеса, Іллічівськ, Южне)	осіб	103 167	82 856	82 954	80,4
	%	33,7	30,4	31,1	
У районах області	осіб	203 368	189 694	183 745	90,3
	%	66,3	69,6	68,9	
Усього	осіб	306 535	272 550	266 699	87,0
	%	100,0	100,0	100,0	

Розраховано за: [4]

В основному це такі райони, як Білгород-Дністровський та Овідіопольський. У містах Одещини отримує послуги решта туристопотоку, ціллю якого є санаторно-курортне обслуговування. Загальна кількість відпочиваючих, а також їх чисельність в розрізі міст та районів області, має тенденцію до скорочення.

Оздоровлення українських та іноземних громадян у санаторно-курортних та оздоровчих закладах Одеського регіону представлено у таблиці 3.

Оздоровлення українських та іноземних громадян
у лікувально-оздоровчих закладах Одеського регіону в 2008 – 2010 роках

Показники	Од. вим.	Значення по роках			2010 р. у % до 2008 р.
		2008	2009	2010	
Кількість оздоровлених українських громадян	осіб	256 439	227 412	205 558	80,1
	%	83,6	83,4	77,0	
Кількість оздоровлених іноземних громадян	осіб	50 096	45 138	61 141	122,0
	%	16,3	16,6	23,0	
Усього	осіб	306 535	272 550	266 699	87,0
	%	100,0	100,0	100,0	

Розраховано за: [4]

Варто відмітити, що більшість відпочиваючих, які обслуговуються у лікувально-оздоровчих установах Одещини, становлять саме українські громадяни (77% у 2010 році), однак кількість їх поступово зменшується – на 50,9 тис. осіб (або на 6,6 в.п.) впродовж 2008-2010 років, причиною чого є активізація виїзду наших співвітчизників для лікування та оздоровлення за кордон.

Позитивним у даній ситуації можна вважати тільки зростання кількості іноземців, які бажають скористатися послугами одеської санаторно-курортної та оздоровчої бази. Так, загальна чисельність іноземних громадян, відпочиваючих в Одеському регіоні, збільшилася на 11 тис. осіб за 2008-2010 роки. Іноземний туристопотік з ціллю лікування та оздоровлення формують громадяни трьох країн – Молдови (56,9%), Російської Федерації (30,8%) та Білорусі (10,2%), що сумарно становить 98,9%. Частка інших держав (Польщі, Німеччини, Латвії, Литви тощо), з яких приїжджали відпочиваючі, незначна, що указує на невідомість Одеського регіону за кордоном як санаторно-курортного центру.

За результатами проведеного аналізу туристичної активності на ринку лікувально-оздоровчих послуг доцільно виділити характерні проблеми, що стримують його розвиток:

- відсутність розгалуженої системи інформаційно-рекламного забезпечення діяльності сфери надання санаторно-курортних та оздоровчих послуг;

- недосконалість податкового законодавства, що перешкоджає інвестуванню діяльності лікувально-оздоровчих закладів;
- різна відомча підпорядкованість рекреаційного та санаторно-курортного комплексів;
- недоліки в системі регіонального управління ринком лікувально-оздоровчих послуг;
- невирішеність питань щодо передачі частини повноважень органам місцевого самоврядування.

Таким чином, ринок лікувально-оздоровчих послуг Одеського регіону є недостатньо розвиненим в силу неефективного використання ресурсного потенціалу, недостатньої підтримки гідного рівня матеріально-технічної бази, зниження якості надаваного санаторно-курортного обслуговування, відсутності розгалуженої системи рекламування вітчизняних рекреаційних послуг на внутрішньому та світовому туристичних ринках. Результатом такого становища є щорічне зниження показників використання споживачами послуг, що надаються санаторно-курортної галуззю Одеського регіону, і скорочення їх загальної чисельності.

Література:

1. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації / [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://www.unwto.org>.
2. Александрова А.Ю. Международный туризм: учебник / А.Ю. Александрова. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 463 с.
3. Шалковский И.Г. Профсоюзные здравницы Украины / И.Г.Шалковский, Т.Д.Голуб, Л.Т.Жарникова. – К.: Здоров'я, 1987. – 336 с.
4. Готелі та інші місця для тимчасового проживання Одеської області: статистичний збірник. – Одеса: Головне управління статистики в Одеській області, 2011. – 68 с.